

ANLb-beleidsmonitoring voor wintervogels in Gelderland in 2025-2026

André van Kleunen

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2026

Citeren als: van Kleunen A. 2026. ANLb-beleidsmonitoring voor wintervogels in Gelderland in 2025-2026. Sovon-rapport 2026/422026/42Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's: Goudplevier op omslag van Hans Schekkerman

ISSN-nr: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen

E-mail: info@sovon.nl

Website: www.sovon.nl

Type informatie	Omschrijving/status	Datum
Inhoudelijke toets	Arjen Goutbeek	9-6-26
Vrijgave na conceptversie	Jeroen Kusters	22-6-26
Vrijgave na definitieve versie	Jacintha van Dijk	23-6-26
Versie	Definitief	22-6-26

Dit rapport is samengesteld in opdracht van de provincie Gelderland.

Inhoud

Verantwoording en dankwoord	4
1 Inleiding.....	5
2 Werkwijze	6
2.1 Doelstelling	6
2.2 Toekenningsystematiek telpunten	8
2.3 Methode van het veldwerk	8
2.4 Wervingsacties	9
2.5 Verwerking van gegevens	10
2.6 Weer	11
3 Resultaten winter 2025-2026	12
3.1 Totalen	12
3.2. Soortbesprekingen meetsoorten	16
4 Conclusies en aanbevelingen	24
Literatuur	26
Bijlage 1 Watervogeltelgebieden en PTT-telpunten in Gelderland geteld in 2025-2026	28
Bijlage 2 Indeling van meetsoorten en extra soorten in groepen op basis van voedselkeuze	29
Bijlage 3 Aantallen extra soorten en soortgroepen in PTT in seizoen 2025-2026.....	30
Bijlage 4 Basisoverzicht jaartotalen watervogel-tellingen	31
Bijlage 5 Basisoverzicht gemiddeld aantal vogels per 100 telpunten in het PTT-project	32
Bijlage 6 Aantallen extra soorten Watervogelmeetnet 2025-2026	33

Verantwoording en dankwoord

Verschillende personen waren betrokken bij de totstandkoming van dit rapport en de uitvoering van het veldwerk dat daaraan ten grondslag lag. In de eerste plaats gaat onze dank uit naar de vele vrijwilligers die binnen de langlopende monitoringprojecten (watervogels en PTT) in de winter van 2025-2026 tellingen hebben uitgevoerd in Gelderland. Jeroen Kusters was opdrachtgever namens de provincie Gelderland en voorzag een conceptversie van dit rapport van commentaar. De projectleiding vanuit Sovon was in handen van André van Kleunen. Bas Hissel, Menno Hornman, en Jan Schoppers spanden zich in om vrijwilligers te werven. Dirk Zoetebier verzorgde de inhoudelijke ondersteuning. Arjen Goutbeek becommentarieerde de conceptversie van dit rapport. Laura Hondshorst nam de lay-out voor haar rekening. Allen worden hartelijk bedankt voor hun bijdragen.

1 Inleiding

De provincie Gelderland wil uitspraken doen over de effectiviteit van Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Eén van de vragen heeft betrekking op de ontwikkelingen van populaties van overwinterende vogels in gebieden waar agrarisch natuurbeheer wordt uitgevoerd. De vraag met betrekking tot de effectiviteit van ANLb hoeft alleen op provinciaal niveau te worden beantwoord en niet op het niveau van de verschillende leefgebieden, of te wel het resultaat van wel alle relevante leefgebieden gezamenlijk. In Gelderland worden de volgende meetsoorten als 'niet-broedvogel' betrokken bij de beleidsmonitoring en -evaluatie in het kader van ANLb: Blauwe Kiekendief, Geelgors, Goudplevier, Keep en Kleine Zwaan.

Om het effect van ANLb te meten is het noodzakelijk dat er voldoende meetpunten (steekproefgebieden) beschikbaar zijn, zowel binnen als buiten de ANLb-beheerde gebieden. Agrarische gebieden zonder ANLb zijn nodig om de situatie in beheerd gebied te kunnen vergelijken met de situatie in regulier agrarisch gebied. Tegen deze achtergrond zijn door Sovon Vogelonderzoek Nederland in het winterhalfjaar van 2025-2026, voor de tiende achtereenvolgende winter, monitoringsinventarisaties uitgevoerd van bovengenoemde vijf meetsoorten in Gelderland. Over de monitoring in voorgaande seizoenen is gerapporteerd in Slaterus (2018, 2019), Hornman & Slaterus (2020), van Kleunen (2021, 2022, 2023, 2024, 2025) en van Kleunen *et al.* (2020).

In deze rapportage wordt de aanpak van de monitoring beschreven en worden de resultaten van het seizoen 2025-2026 in beeld gebracht, waarbij de aantallen van doelsoorten tussen ANLb-gebieden en referentiegebieden worden vergeleken. Daarnaast worden samenvattende overzichten gegeven van de aantallen van 25 extra soorten en vijf soortgroepen, die gebruik maken van agrarisch gebied in het winterseizoen.

2 Werkwijze

2.1 Doelstelling

Het doel is het verzamelen van informatie over de aantalsontwikkelingen van de niet-broedvogelmeetsoorten Blauwe Kiekendief, Geelgors, Goudplevier, Keep en Kleine Zwaan in voor ANLb-monitoring relevante gebieden in Gelderland (dus gebieden met ANLb-maatregelen en boerenlandgebieden zonder ANLb-maatregelen - referentiegebieden). Twee landelijke telmeetnetten van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) vormen hiervoor de basis: het Meetnet Watervogels en het PTT-project (Punt Transect Tellingen), beiden onderdeel van het Meetnet Wintervogels. In tabel 1 zijn enkele kerncijfers over deze meetnetten samengevat en is aangegeven welke meetnetten voor de soorten in kwestie relevant zijn.

*Tabel 1. Relevante NEM-meetnetten van de vijf 'niet-broedvogelmeetsoorten'. Voor uitleg meetnetten en afkortingen, zie 2.3 Methode van het veldwerk. Toelichting gebruikte afkortingen: NEM = Netwerk Ecologische Monitoring, ANLb = Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer, WOT = Wettelijke Onderzoekstaken (Natuur), LVVN= Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselkwaliteit en Natuur, RWS = Rijkswaterstaat, CBS = Centraal Bureau voor de Statistiek. *Deze soorten worden weliswaar geregistreerd bij het PTT, maar worden relatief weinig waargenomen.*

Meetnet	Watervogels	PTT
Kader	NEM, ANLb	NEM, ANLb
Opdrachtgevers	WOT/LNV, RWS, BIJ12	BIJ12
Organisatie	Sovon (i.s.m. RWS,CBS)	Sovon
Startjaar	1975	1978
Blauwe Kiekendief	X	X
Geelgors		X
Goudplevier	X	(X)*
Keep		X
Kleine Zwaan	X	(X)*

De monitoring betreft een aanvulling op de bestaande NEM-meetnetten en de inmiddels opgezette landelijke monitoring voor ANLb, die zo opgezet is dat op termijn voor bovenstaande soorten uitspraken kunnen worden gedaan op het niveau van de provincie Gelderland. Het gaat om een provinciale verdichting van het NEM-meetnet, op basis van een extra inspanning boven op de landelijke coördinatie-inspanning. Daarbij is het streven om de monitoring zoveel mogelijk uit te laten voeren door vrijwillige tellers. De aanvullende inspanning is vooral gericht op het werven en begeleiden van vrijwilligers ten behoeve van het tellen van extra Gelderse meetroutes/plots binnen de bestaande meetnetten. De aanpak is hieronder per meetsoort beschreven.

Blauwe Kiekendief

De Blauwe Kiekendief is vooral in het winterhalfjaar in Gelderland aanwezig. Deze soort foerageert in open agrarische gebieden en op heidevelden op onder meer kleine zoogdieren. Lokaal wordt gezamenlijk overnacht op slaapplekken die vooral liggen in natuurgebieden (moeras, vochtige ruigten). Bij de maandelijkse tellingen van ganzen, zwanen en watervogels wordt de Blauwe Kiekendief al vele jaren standaard meegenomen. Dit levert minimaal aantalstotalen per watervogelgebied op. Aanvullend hierop zijn de vrijwillige tellers – net als in de voorgaande winters – opgeroepen om waarnemingen van deze soort nauwkeurig op kaart in te tekenen, zodat een relatie tussen aanwezigheid, het type perceel en de ligging

van ANLb-gebieden onderzocht kan worden. Met alleen aan- of afwezigheid per telgebied is die relatie veel lastiger te maken.

Ook in droge, kleinschaliger landschappen, zoals het agrarisch gebied in de Achterhoek, kunnen in de winter Blauwe Kiekendieven voorkomen. In deze gebieden is ingezet op het werven van vrijwilligers voor extra PTT-routes (zie Geelgors en Keep). Voor de Blauwe Kiekendief wordt de informatie daarmee uit twee meetnetten gehaald.

Geelgors en Keep

De monitoring van de Geelgors en de Keep is identiek en geschiedt op basis van het PTT-meetnet. Teunissen *et al.* (2015) rekenden uit dat voor uitspraken over verschillen in trends op provinciaal niveau ten minste 400 telpunten in of nabij beheerd ANLb-gebied nodig zijn en een vergelijkbaar aantal in referentiegebied. Geelgors en vooral Keep zijn in de meeste winters echter schaars in het Gelderse boerenland, waardoor een grotere steekproef dan de 400 telpunten wenselijk is vanwege de kleine trefkans in de telpunten.

Goudplevier

Nederland herbergt met name in oktober en november internationaal belangrijke aantallen Goudplevieren. De monitoring van deze soort in het kader van het Landelijk Meetnet Watervogels gebeurt door middel van maandelijks tellingen in water(vogel)gebieden, terwijl deze soort voor meer dan de helft in agrarisch gebied buiten wetlands voorkomt (Kleefstra *et al.* 2014). Binnen Gelderland liggen twee belangrijke concentratiegebieden voor Goudplevier, namelijk de Nijkerker- en Putterpolder en de omgeving van Elburg. Beide gebieden liggen binnen het Meetnet Watervogels en worden maandelijks van september tot en met april geteld. Voor deze gebieden wordt gestuurd op het nauwkeurig in beeld brengen van de aantallen en exacte locaties van Goudplevier. Aan de vaste vrijwillige watervogeltellers is daarom gevraagd om hun waarnemingen nauwkeurig op kaart in te tekenen.

Kleine Zwaan

In het kader van het Landelijk Meetnet Watervogels worden de belangrijkste gebieden voor de Kleine Zwaan elk winterhalfjaar maandelijks geteld. In Gelderland gaat het vooral om de omgeving van de Randmeren. Daarnaast komen kleine concentraties voor in het Rivierengebied. Om meer te weten te komen over de verspreiding binnen de telgebieden hebben we ook voor deze soort de vrijwillige tellers opgeroepen om waarnemingen nauwkeurig op kaart in te tekenen.

Extra soorten

Net als voor de eerdere jaarrapportages over de periode 2020 – 2025) worden de aantallen en dichtheden van 23 extra soorten en vijf soortgroepen in de ANLb- en referentiegebieden samengevat. De gebruikte gegevens zijn afkomstig uit het PTT-project (bijlage 2).

Ten behoeve van de analysemogelijkheden van de ANLb-beleidsmonitoring hebben Kleyheeg *et al.* (2022) voorgesteld om uit de watervogelmonitoring telgegevens te gebruiken van: Wilde Zwaan, Kolgans, Toendrarietgans, Smient, Kievit en Wulp. Smient en Wilde Zwaan zijn nog geen onderdeel van de beleidsmonitoring ANLb-wintervogels Gelderland, waardoor het totaal aantal extra soorten 25 is.

2.2 Toekenningssystematiek telpunten

Om onderscheid te kunnen maken tussen waarnemingen van vogels in of bij percelen met ANLb-maatregelen en gebieden zonder zijn net als in voorgaande jaren landelijk geldende toekenningscriteria gebruikt:

- meetpunten kwalificeren bij $\geq 75\%$ agrarisch areaal;
- meetpunten kwalificeren als ANLb-meetpunt als ze voor $\geq 10\%$ bestaan uit gebied met ANLb-overeenkomsten (binnen 300 meter buffer);
- referentiegebieden kwalificeren uitsluitend wanneer er geen ANLb-overeenkomsten in liggen (binnen 300 meter buffer);
- in ANLb- en referentiemeetpunten mag maximaal 5% (gerealiseerde) NNN (Natuurnetwerk Nederland) aanwezig zijn.

Bovenstaande toekenningscriteria zijn toegepast op telpunten uit het PTT en op waarnemingen van Kleine Zwaan, Blauwe Kiekendief, Goudplevier, Wilde Zwaan, Kolgans, Toendrarietgans, Smient, Kievit en Wulp waarvan de exacte locatie is ingevoerd tijdens tellingen ten behoeve van het Landelijk Meetnet Watervogels. Bovenstaande criteria gelden dus voor het gebied dat wordt gevormd door een buffer van 300 m rondom een PTT-telpunt of waarnemingspunt van een soort binnen het Landelijk Meetnet Watervogels.

2.3 Methode van het veldwerk

De voor de ANLb-analyse gebruikte vogeltellingen van 2025-2026 zijn afkomstig uit het Landelijk Meetnet Watervogels en het PTT-project. Beide kennen een eigen methodiek, die hieronder kort wordt besproken.

Landelijk Meetnet Watervogels

Het landelijk Meetnet Watervogels is onderdeel van het NEM en is een samenwerkingsverband tussen Rijkswaterstaat (RWS), het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselkwaliteit en Natuur (LVVN), Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en Sovon. Het veldwerk wordt grotendeels uitgevoerd door vrijwilligers en medewerkers van het Rijk, provincies, instituten en terrein behorende organisaties. De monitoring volgt een vaste systematiek met een jaarlijks vergelijkbare telinspanning (Koffijberg *et al.* 2000, Soldaat *et al.* 2004) en steunt op twee belangrijke onderdelen:

1. Maandelijks tellingen in monitoringgebieden gedurende het winterhalfjaar. Dit betreft veelal grotere, (inter)nationale wateren, waaronder alle Rijkswateren en waterrijke Natura 2000-gebieden. Hier worden alle watervogelsoorten geteld, inclusief steltlopers. Voorts worden ganzen en zwanen geteld in (inter)nationaal belangrijke foerageergebieden (ganzengebieden), veelal in agrarisch gebied. Het overgrote deel van deze gebieden wordt maandelijks van september tot en met april geteld. De Waddenzee, Zoete Rijkswateren en Zoute Delta worden jaarrond geteld vanwege hun grote belang. De resultaten van de maandelijks tellingen vormen de basis voor het bepalen van trends, zowel landelijk als per Natura 2000-gebied.
2. Midwintertelling halverwege januari. Tijdens deze telling worden vele (overige) gebieden onderzocht als aanvulling op de monitoringgebieden, evenals concentratiegebieden van zee-eenden in de Waddenzee en de Noordzee. Deze telling, in het kader van de

International Waterbird Census van Wetlands International, geeft inzicht in de landelijke verspreiding en populatiegrootte van overwinterende watervogels en levert een belangrijke bijdrage aan het periodiek bepalen van internationale populatiegroottes en 1%-normen.

Er wordt gewerkt met vaste telgebieden – met zo goed mogelijk in het veld herkenbare begrenzingen – die overdag worden bezocht en gebiedsdekkend (integraal) worden geteld op alle aan water gebonden vogelsoorten op een van tevoren vastgestelde datum (in het weekeinde in het midden van de maand). Verdere details en achtergrond over de telmethode zijn na te lezen in de door Sovon uitgebrachte telhandleiding (Hornman *et al.* 2023, <https://www.sovon.nl/tellen/telprojecten/watervogeltelling>). Jaarlijks wordt een rapportage opgesteld over de resultaten van het Landelijke Meetnet Watervogels, waarin onder meer de aantalsontwikkelingen en verspreiding van de onderzochte vogelsoorten worden geschetst (meest recente Hornman *et al.* 2025), eveneens te downloaden via bovengenoemde link).

De extra inspanningen in het kader van de (Gelderse) ANLb-monitoring zijn niet bedoeld om meer gebieden te tellen, maar om nauwkeuriger de waarneemlocaties van de meetsoorten vast te leggen. Er worden hiervoor puntwaarnemingen verzameld, in plaats van totalen per gebied. Van elk van deze puntwaarnemingen wordt vervolgens gekeken of deze in agrarisch gebied liggen en of er bij de punten al dan niet ANLb-pakketten zijn afgesloten (zie voor nadere toelichting hierop paragraaf 2.2).

PTT-project

Het PTT-project is het langst lopende monitoringproject van Sovon. Het is gestart in 1978, kende enige varianten, maar bestaat tegenwoordig uit een jaarlijkse, landelijke decembertelling. Het heeft als doel om de aantallen en verspreiding vast te leggen van min of meer algemene in Nederland overwinterende vogels. Het gaat zowel om overwintersaars uit Noord- en Oost-Europa als Nederlandse standvogels. Alle aangetroffen soorten worden geteld. De werkwijze is relatief eenvoudig, het gaat om een éénmalige telling in de periode tussen 15 december tot 1 januari. Er wordt geteld langs een vaste telroute met 20 vaste telpunten. Per punt wordt precies vijf minuten geteld. Verdere details en achtergrond over de telmethode zijn na te lezen in de door Sovon uitgebrachte telhandleiding (van Manen & de Jong 2024, te downloaden via <https://www.sovon.nl/tellen/telprojecten/punt-transect-telling-ptt>).

De extra inspanningen in het kader van de (Gelderse) ANLb-monitoring zijn er op gericht om meer telpunten die bruikbaar zijn voor de ANLb-monitoring te tellen om zodoende van de meetsoorten meer puntwaarnemingen te verzamelen (meer routes in agrarisch gebied). Ook hier geldt dat voor elk van deze puntwaarnemingen vervolgens gekeken wordt of deze in agrarisch gebied liggen en of er bij de punten al dan niet ANLb-pakketten zijn afgesloten (zie voor nadere toelichting hierop paragraaf 2.2).

2.4 Wervingsacties

Op verschillende manieren zijn extra oproepen voor het werven van tellers gedaan, zowel onder vaste watervogeltellers om de meetsoorten op kaart in te tekenen, als onder potentiële nieuwe tellers om voor het PTT te gaan tellen. Deze oproepen werden gedaan via Sovon-nieuwsbrieven (projectniewsbrieven en maandelijkse digitale Sovon-nieuwsbrief)

en via social-media. De PTT-inspanning was gericht op het geteld krijgen van routes in cultuurland die vorig jaar niet geteld waren. Hiervoor zijn gericht tellers benaderd.

PTT-telpunten

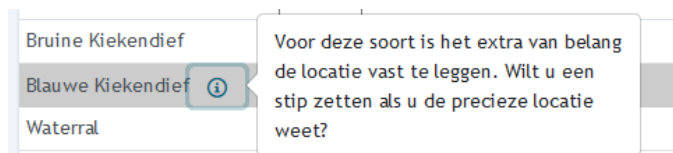
In het seizoen 2025-2026 zijn in totaal 3.193 telpunten onderzocht. Dat is minder dan in vorig seizoen 2024-2025 (3.304 telpunten). Het totale aantal voor de ANLb-monitoring bruikbare telpunten is ook afgenomen van 404 naar 373 telpunten, dat is minder dan het streefaantal van 400 telpunten. Ook het aantal telpunten in referentiegebieden is licht afgenomen van 449 naar 441 telpunten, maar ligt nog boven het streefaantal (tabel 2).

Tabel 2. Aantal getelde PTT-telpunten in Gelderland in de winter van 2025-2026, onderverdeeld in ANLb-gebied, referentiegebied en overig gebied volgens landelijke toekenningscriteria.

Telpunten	Geteld	Streefaantal
ANLb	373	400
Referentie	441	400
Overig	2.379	n.v.t.

Nauwkeurig intekenen tijdens watervogeltellingen

Aan de oproep om tijdens watervogeltellingen meetsoorten nauwkeurig op kaart in te tekenen, is gehoor gegeven door de tellers. Daarnaast is bij de online invoer bij de ANLb-soorten een melding (via (i) achter de soort) ingebouwd, waarmee de teller wordt verzocht om van de betreffende soort de exacte locatie vast te leggen (dat kan direct via het bij de invoer naastgelegen digitale kaartje):

In seizoen 2025-2026 werd van 77% van alle goudplevierwaarnemingen de exacte locatie ingevoerd, evenals 83% van alle blauwe kiekendiefwaarnemingen. Van de groepen Kleine Zwanen werd 67% op locatieniveau ingevoerd (zie ook tabellen 4, 5 en 6 in hoofdstuk 3). Van de extra soorten werd van Wilde Zwaan 83% van de waarnemingen op locatieniveau ingevoerd, van Kolgans 74%, van Toendrarietgans 71%, van Smient 66%, van Kievit 65% en van Wulp 72%.

2.5 Verwerking van gegevens

De veldwaarnemingen zijn (zowel voor PTT als watervogels) genoteerd op papieren kaarten of op een digitale kaart op telefoon of tablet. Papierse tellingen zijn na afloop ingevoerd in Avimap. De aantallen per telgebied zijn opgenomen in de landelijke Sovon-databases voor het NEM. Daarnaast zijn de gegevens geëxporteerd naar de Nationale Databank Flora en Fauna (NDF) onder protocol (14.202 voor de watervogeltellingen en 14.204 voor de PTT-tellingen).

2.6 Weer

Het weer speelt op verschillende manieren een rol bij het verrichten van vogeltellingen. Enerzijds is er variatie in de aanwezig- en talrijkheid van vogelsoorten onder verschillende weersomstandigheden (denk aan verschillen tussen zachte en strenge winters) en anderzijds kunnen ongunstige weersomstandigheden zoals mist, regen en harde wind het veldwerk bemoeilijken. In deze paragraaf wordt daarom een beeld geschetst van de weersomstandigheden in het winterseizoen van 2025-2026, welke is samengesteld aan de hand van informatie van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI; www.knmi.nl). In tabel 3 worden de weerstatistieken per maand voor de periode september 2025 – april 2026 weergegeven. Hieronder volgt een korte karakterisering van de wintermaanden.

Met een gemiddelde temperatuur in De Bilt van 4,8 °C tegen een langjarig gemiddelde van 3,9 °C was de winter zacht. Vaak lag de temperatuur (ruim) boven het langjarig gemiddelde. Er waren enkele, meestal kortdurende koude perioden, het meest uitgesproken in het noorden van het land met eind januari en begin februari twee weken vaak winters weer met een sneeuwdek. De gemiddelde temperatuur lag in het noorden rond normaal.

Tabel 3. Enkele weersvariabelen gemeten door KNMI-meetstation De Bilt (gemiddelde temperatuur, aantal zonuren en neerslaghoeveelheid – landelijke gemiddelden) voor de periode september 2025 tot en met april 2026. 'Ref' staat voor langjarig gemiddelde 1991-2020.

Maand	Temperatuur (°C)		Zonuren		Neerslag (mm)	
	2025-2026	Ref	2025-2026	Ref	2025-2026	Ref
September	15,0	14,7	188	159	72	73
Oktober	12,0	10,9	87	120	116	75
November	7,8	7,0	77	70	64	76
December	6,1	4,2	69	58	23	78
Januari	2,5	3,6	74	68	70	68
Februari	5,8	3,9	79	92	56	58
Maart	8,1	6,5	212	145	47	53
April	10,6	9,8	257	195	8	40

3 Resultaten winter 2025-2026

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van het winterseizoen 2025-2026. Er wordt een overzicht op hoofdlijnen gegeven, waarbij naast de vijf meetsoorten ook aandacht wordt besteed aan een aantal andere vogelsoorten en enkele soortgroepen. Daarna volgen beknopte soortbesprekingen van de meetsoorten. Bijlage 1 geeft de ligging weer van de in 2025-2026 getelde watervogelgebieden en PTT-routes die als basis zijn gebruikt voor de ANLb-monitoring in Gelderland.

3.1 Totalen

Watervogeltellingen

Tabellen 4, 5 en 6 geven de aantallen weer van respectievelijk Blauwe Kiekendief, Goudplevier en Kleine Zwaan tijdens maandelijkse watervogeltellingen in seizoen 2025-2026 in Gelderland. De aantallen zijn onderverdeeld in ANLb-gebied, referentiegebied, overig gebied en onbepaald gebied. De categorie onbepaald betreft gebiedstotalen van waarnemingen die niet op kaart werden ingetekend en zodoende niet (met zekerheid) konden worden toegekend aan één van de andere categorieën. Voor de ANLb-monitoring leveren alleen de categorieën 'ANLb' en 'referentie' bruikbare informatie op. Een basisoverzicht met de jaartotalen per stratum sinds 2016-2017 is opgenomen in bijlage 4.

Het aantal Blauwe Kiekendieven was dit seizoen hoger dan in vorige winters (tabel 4; bijlage 4). De meeste Blauwe Kiekendieven werden vastgesteld in overige gebieden (38 ex.) en ANLb-gebieden (35 ex.). In de referentiegebieden werden 20 Blauwe Kiekendieven vastgesteld. Nota bene: Dit zijn cumulatieve aantallen: alle maandaantallen zijn opgeteld, dit kan betekenen dat dezelfde vogel meerdere malen wordt meegeteld.

Er werden iets meer Goudplevieren geteld (9.664 ex.) dan in 2024-2025 (9.394), maar nog altijd beduidend minder dan in de jaren ervoor (bijlage 4). De meeste Goudplevieren zaten net als in voorgaande winters in overige gebieden (8.257 ex.) en daarna in ANLb-gebieden (1.205). De soort ontbrak op 1 ex. na in referentiegebieden (tabel 5).

De Kleine Zwaan was opvallend algemener dan in de voorgaande winters. Er werden in totaal 408 ex. geteld, het hoogste aantal sinds de winter van 2021-2022 (bijlage 4). De meeste vogels zaten in overige gebieden (312 ex.). In de ANLb-gebieden zat slechts 1 exemplaar en in de referentiegebieden 6 (tabel 6).

De aantallen van de zes extra soorten uit de watervogelmonitoring (Wilde Zwaan, Kolgans, Toendrarietgans, Smient, Kievit en Wulp) zijn opgenomen in bijlage 6.

Tabel 4. Aantallen Blauwe Kiekendieven vastgesteld tijdens watervogeltellingen in Gelderland in seizoen 2025-2026, onderverdeeld in ANLb-gebied, referentiegebied, overig gebied en onbepaald gebied. Onbepaald betreft aantallen die op telgebiedniveau zijn opgegeven.

Stratum	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	Totaal
ANLb			4	7	20	4			35
Ref			1	1	12	5	1		20
Overig			4	7	13	12	2		38
Onbepaald				2	5	5	1	2	15
Totaal	0	0	9	17	50	26	4	2	108

Tabel 5. Aantallen Goudplevieren vastgesteld tijdens watervogeltellingen in Gelderland in seizoen 2025-2026, onderverdeeld in ANLb-gebied, referentiegebied, overig gebied en onbepaald gebied. Onbepaald betreft aantallen die op telgebiedniveau zijn opgegeven.

Stratum	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	Totaal
ANLb	346	465	90	272	1	30	1		1205
Ref				1					1
Overig	120	1656	3806	2517	17	141			8257
Onbepaald	1	100	30	20	50				201
Totaal	467	2221	3926	2810	68	171	1	0	9664

Tabel 6. Aantallen Kleine Zwanen vastgesteld tijdens watervogeltellingen in Gelderland in seizoen 2025-2026, onderverdeeld in ANLb-gebied, referentiegebied, overig gebied en onbepaald gebied. Onbepaald betreft aantallen die op telgebiedniveau zijn opgegeven.

Stratum	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	Totaal
ANLb						1			1
Ref					6				6
Overig				33	279				312
Onbepaald				16	73				89
Totaal	0	0	0	49	358	1	0	0	408

PTT-tellingen

De resultaten van de PTT-tellingen worden weergegeven in tabel 7, merk op dat het aantal getelde punten per stratum verschilt (zie eerste kolom). De vastgestelde aantallen vogels zijn onderverdeeld in ANLb-gebied, referentiegebied en overig gebied. Zoals ook al is aangegeven bij de watervogels, leveren voor de ANLb-monitoring alleen de categorieën 'ANLb' en 'referentie' bruikbare informatie op. Een basisoverzicht met de gemiddelde aantallen per telpunt per stratum sinds 2016-2017 is opgenomen in bijlage 5.

Tabel 7. Aantallen en relatieve dichtheden van Blauwe Kiekendieven, Geelgorzen, Goudplevieren, Kepen en Kleine Zwanen vastgesteld tijdens PTT-tellingen in Gelderland in de winter van 2025-2026 (periode 15 december tot en met 1 januari), onderverdeeld in ANLb-gebied, referentiegebied en overig gebied.

Stratum	ANLb	Referentie	Overige
Totaal aantal telpunten	373	441	2379
Blauwe Kiekendief			
n telpunten present	1	3	5
n vogels	1	3	6
n vogels per 100 telpunten	0,3	0,7	0,3
Geelgorz			
n telpunten present	0	3	4
n vogels	0	73	49
n vogels per 100 telpunten	0,0	16,6	2,1
Goudplevier			
n telpunten present	2	0	2
n vogels	99	0	19
n vogels per 100 telpunten	26,5	0,0	0,8
Keep			
n telpunten present	2	6	16
n vogels	2	64	41
n vogels per 100 telpunten	0,5	14,5	1,7
Kleine Zwaan			
n telpunten present	0	0	2
n vogels	0	0	400
n vogels per 100 telpunten	0,0	0,0	16,8

De dichtheden van Blauwe Kiekendief in ANLb-gebieden in 2025-2026 waren relatief laag met 0,3 vogels per 100 telpunten; er werden alleen in 2018-2019 lagere dichtheden vastgesteld. Ook in referentiegebieden waren met 0,7 vogels per 100 telpunten de dichtheden laag; in de jaren 2016-2022 waren de dichtheden nog lager (tabel 7, bijlage 5).

Voor het eerst sinds de start van deze monitoring in 2016-2017 zijn er in ANLb-gebieden geen Geelgorzen vastgesteld. Daarentegen waren de dichtheden in referentiegebieden de hoogste uit deze tijdreeks: 16,6 ex. per 100 telpunten (tabel 7, bijlage 5).

In ANLb-gebieden werden 26,5 Goudplevieren per 100 telpunten vastgesteld, weliswaar veel minder dan in 2024-2025, maar wel de op twee na hoogste dichtheid van de tijdreeks sinds 2016-2017 (tabel 7, bijlage 5). In de referentiegebieden werden geen Goudplevieren vastgesteld. Dit past in het langjarige beeld van lage dichtheden of afwezigheid.

In ANLb-gebieden werden slechts 0,5 Kepen per 100 telpunten vastgesteld, veruit de laagste dichtheid uit de tijdreeks sinds 2016-2017. In referentiegebieden was de gemiddelde dichtheid met 14,6 vogels per 100 telpunten juist relatief hoog (tabel 7, bijlage 5).

Net als in het vorige winterseizoen ontbrak de Kleine Zwaan in zowel ANLb- als referentiegebieden. De soort is sinds het begin van de monitoring afwezig of zeer schaars vertegenwoordigd in de PTT-tellingen (tabel 7, bijlage 5).

Groep zaadeters

De ANLb-meetsoorten Geelgors en Keep worden in de winter geregeld aangetroffen in gemengde groepen samen met andere zaadetende zangvogelsoorten. Om een beeld te vormen van in hoeverre daar in de winter van 2025-2026 in het agrarisch gebied in Gelderland sprake van was, zijn ook van Groenling, Kneu, Rietgors en Ringmus de aantallen uit de PTT-tellingen nader bekeken (tabel 8).

Tabel 8. Aantallen en relatieve dichtheden van Groenling, Kneu, Rietgors en Ringmus vastgesteld tijdens PTT-tellingen in Gelderland in de winter van 2025-2026 (periode 15 december tot en met 1 januari), onderverdeeld in ANLb-gebied, referentiegebied en overig gebied.

Stratum	ANLb	Referentie	Overige
Totaal aantal telpunten	373	441	2379
Groenling			
n telpunten present	8	7	30
n vogels	17	26	60
n vogels per 100 telpunten	4,6	5,9	2,5
Kneu			
n telpunten present	1	0	3
n vogels	5	0	7
n vogels per 100 telpunten	1,3	0,0	0,3
Rietgors			
n telpunten present	3	2	11
n vogels	3	3	11
n vogels per 100 telpunten	0,8	0,7	0,5
Ringmus			
n telpunten present	3	1	8
n vogels	8	1	20
n vogels per 100 telpunten	2,1	0,2	0,8

Van al deze soorten was de Geelgors het talrijks met in totaal 122 geregistreerde exemplaren tijdens de PTT-tellingen. Daarna volgden Keep (107 ex.), Groenling (103 ex.), Ringmus (29 ex.), Rietgors (17 ex.) en Kneu (12 ex.). Kneu, Rietgors en Ringmus bereikten hogere dichtheden in ANLb-gebieden dan in referentiegebieden. Bij Groenling was dit andersom (tabel 8).

Op geen enkel ANLb-telpunt werden tien of meer exemplaren van zaadeters vastgesteld en op slechts twee telpunten is meer dan één soort zaadeter waargenomen. Er waren wel drie referentietelpunten met tien of meer zaadeters en twee met meer dan één soort (tabel 9).

Tabel 9. Aanwezigheid van groepen (≥ 10 exemplaren bijeen) van Geelgors, Groenling, Keep, Kneu, Rietgors en/of Ringmus op PTT-telpunten geteld in Gelderland in de winter van 2025-2026 en het aantal telpunten waar minimaal twee van die soorten zijn vastgesteld.

Stratum	Onderzochte telpunten	Punten met ≥ 10 exemplaren	Punten met ≥ 10 exemplaren (%)	Punten met ≥ 2 soorten	Punten met ≥ 2 soorten (%)
ANLb	373	0	0,0	2	0,5
Referentie	441	3	0,7	2	0,5
Overige	2379	2	0,1	2	0,1
Totaal	3193	5	0,2	6	0,2

Overige extra soorten en soortgroepen

Naast bovengenoemde soorten, is ook van 23 andere extra vogelsoorten en vijf soortgroepen een overzicht gemaakt van de in het seizoen 2025-2026 in het PTT-meetnet aangetroffen aantallen in ANLb- en referentiepunten. Dit overzicht is opgenomen in bijlage 3. Qua aantallen zijn in (grote) groepen voorkomende soorten als Kolgans, Grauwe Gans, Brandgans, Houtduif, Spreeuw en Kauw het talrijkst. Qua verspreiding (aantal telpunten waarin aanwezig) zijn dat soorten als Zwarte Kraai, Houtduif en Vink. De aantallen van alle soorten tezamen zijn hoger in ANLb-gebieden dan in referentiegebieden. Voor de meetsoorten is dit andersom. Voor de soortgroepen geldt dat alleen de aantallen van bodemdiereters en die van graseters hoger waren in ANLb-gebieden. De aantallen van roofvogels, zaadeters en soorten met een diverse voedselkeuze waren hoger in referentiegebieden.

3.2. Soortbesprekingen meetsoorten

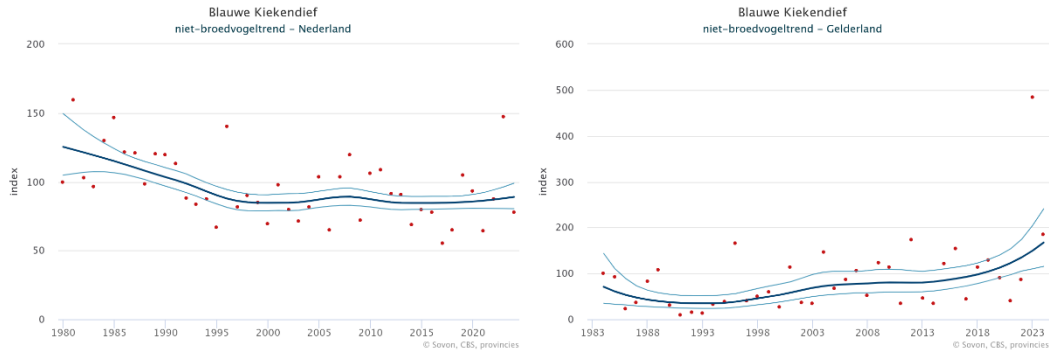
Hieronder wordt voor de vijf onderzochte meetsoorten (doelsoorten) een korte toelichting gegeven op de resultaten uit de winter van 2025-2026.

Blauwe Kiekendief

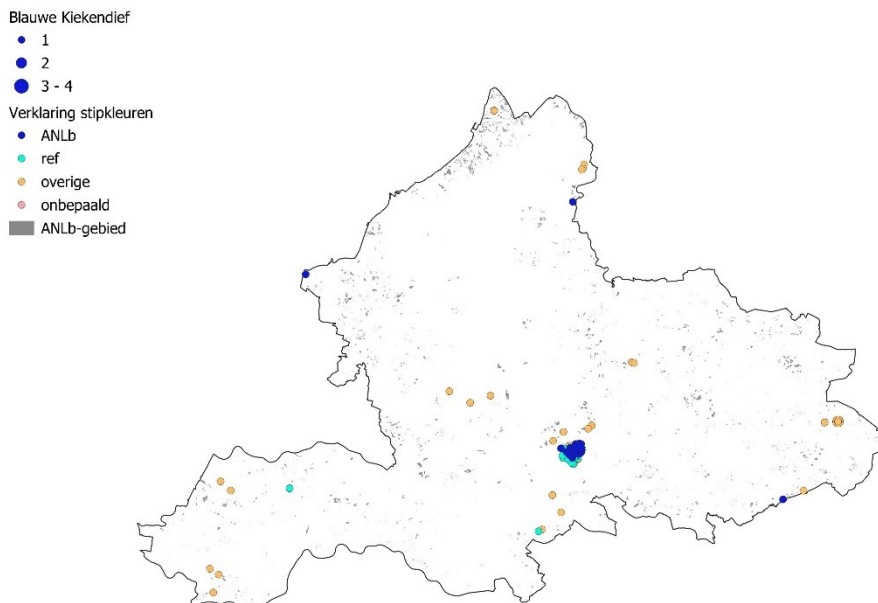
Naast de kleine aantallen broedvogels van het Waddengebied overwinteren enkele honderden broedvogels van buiten Nederland verspreid over het land (meest recente schatting (2013-2015) 400-800 ex.; Sovon 2018). Overwinterende Blauwe Kiekendieven worden verspreid over het gehele land aangetroffen. De aantallen zijn sinds 1980 afgenomen, maar recent is sprake van enige toename (zie figuur 1). Provincies met de ruimste verspreiding zijn Groningen, Friesland, Drenthe, Flevoland en Zeeland. Ze gebruiken gezamenlijke slaapplekken in hoogveen- en heidegebieden, moerassen en boerenland waar tot enkele tientallen vogels bijeenkomen. Voor onder meer deze soort worden wel speciale vogelakkers aangelegd, die veel muizen aantrekken. Onderzoek uitgevoerd in Groningen laat echter zien dat Blauwe Kiekendieven vooral foerageerden in naastgelegen intensief beheerd grasland. Mogelijk heeft dit te maken met de vangbaarheid van de muizen. Hieraan zou bij de aanleg van vogelakkers aandacht kunnen worden besteed (Vervoort & Klaassen 2016). Overigens bleken de voor akkervogels en muizen aantrekkelijke hamsterreservaten in Zuid-Limburg wel goed foerageergebied voor Blauwe Kiekendieven (de Boer *et al.* 2013). De najaarstrek speelt zich grotendeels in oktober en begin november af. Streng winterweer ten noordoosten daarvan zorgt vaak voor enige toestroom van Blauwe Kiekendieven. Tot diep in de winter kunnen zodoende verplaatsingen optreden.

In Gelderland is de soort vrij schaars, met een cluster van waarnemingen ten oosten van Arnhem (figuur 2). De aantalsontwikkeling sinds 1984 is positief, en die toename zet zich

recent nog steeds voort (zie figuur 1). Tijdens de watervogeltellingen van september 2025 tot en met april 2026 werden er voor alle maanden opgeteld in totaal 108 Blauwe Kiekendieven geteld. Dit is meer dan twee keer zo veel als in het vorige seizoen, 2024-2025 (toen 50 ex.). In het PTT werden in 2025-2026 totaal negen Blauwe Kiekendieven geteld, waarbij de relatieve dichtheid (aantal vogels per telpunt) in gebieden met ANLb-pakketten lager was dan in referentiegebieden. Het vorige seizoen, 2024-2025 was dit ook het geval.

Figuur 1. Trend van de Blauwe Kiekendief (niet-broedvogels) in Nederland (links) en Gelderland (rechts), gebaseerd op het Punt Transect Tellingen (PTT)-project. Weergegeven is de jaarlijkse index van de winterpopulatie in december (rode punten; beginjaar altijd op 100), de trendlijn (donker gekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijn).

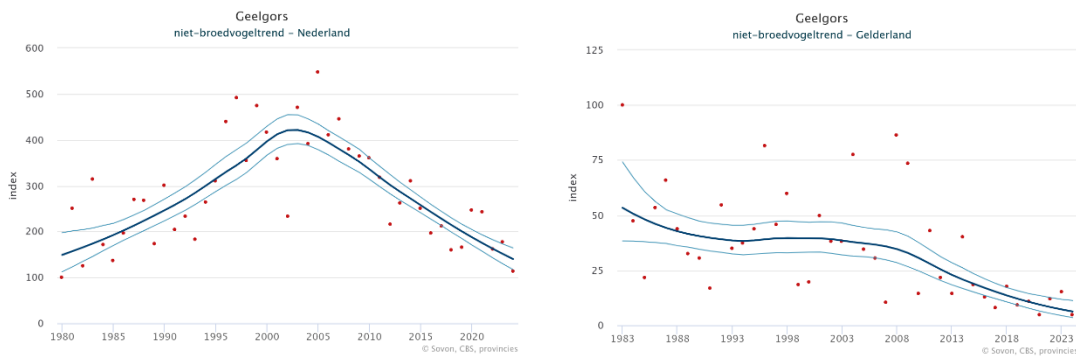
Figuur 2. Waarnemingen van Blauwe Kiekendieven in Gelderland in de winter van 2025-2026 verricht tijdens tellingen in het kader van de ANLb-monitoring (PTT en Watervogeltellingen).

Geelgors

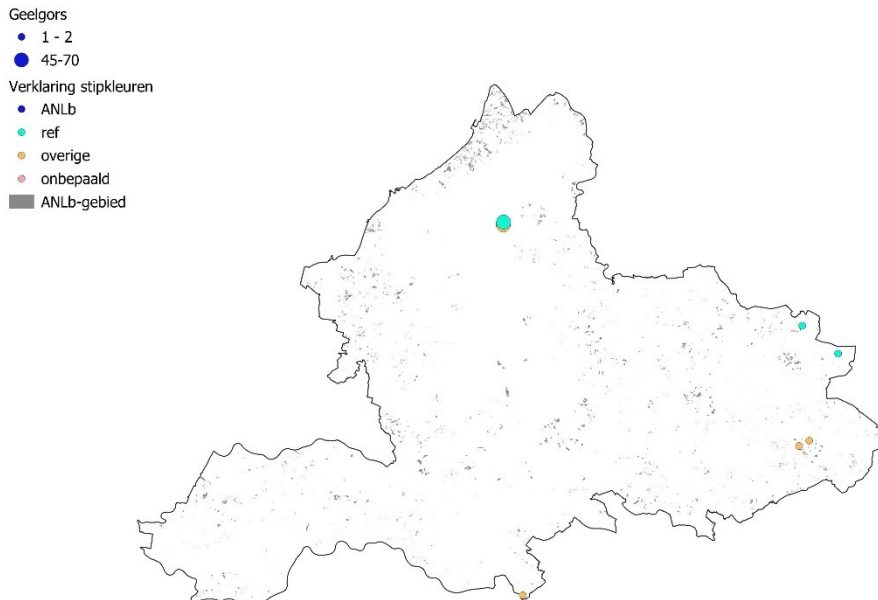
Van de Geelgors blijven de Nederlandse broedvogels hoofdzakelijk in eigen land en vormen wintergroepen op voedselrijke plekken. De soort is weinig talrijk in gebieden met intensieve akkerbouw en veeteelt. Faunaranden ingezaaid met een insecten- en vogelvriendelijk zaaimengsel die niet geogst worden, kunnen echter wel overwinterende Geelgorzen

aantrekken. Hetzelfde geldt voor wintervoedselveldjes met (niet geoogste) zomergranen (van Manen 2013). In uitzonderlijke gevallen, zoals de voor de hamster ingerichte akkers in Zuid-Limburg, gaat het om groepen van vele honderden exemplaren of zelfs meer. Doortrek van Scandinavische en Duitse vogels treedt alleen op bescheiden schaal op. De meeste trek vindt plaats in oktober en begin november. Van de voorjaarstrek is weinig te merken, maar deze wordt in februari en maart sporadisch opgemerkt.

Overwinterende Geelgorzen worden hoofdzakelijk aangetroffen in Oost-Nederland. Vooral Drenthe en Zuidoost-Groningen zijn van belang voor de soort, maar ook op diverse plekken in Overijssel, Gelderland, het oosten van Noord-Brabant en Limburg is de soort betrekkelijk goed vertegenwoordigd. De aantallen staan de laatste jaren wel flink onder druk (figuur 3).

Figuur 3. Trend van de Geelgors (niet-broedvogels) in Nederland (links) en Gelderland (rechts), gebaseerd op het Punt Transect Tellingen (PTT)-project. Weergegeven is de jaarlijkse index van de winterpopulatie in december (rode punten; beginjaar altijd op 100), de berekende trendlijn (donker gekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijn).

Figuur 4. Waarnemingen van Geelgorzen in Gelderland in de winter van 2025-2026 verricht tijdens tellingen in het kader van de ANLb-monitoring.

In totaal werden in 2025-2026 in Gelderland 122 Geelgorzen aangetroffen. Het gaat vooral om twee groepen van 45 en 70 exemplaren op de Noord-Veluwe en verder losse exemplaren op enkele locaties in de Achterhoek en in het Montferland (figuur 4). Dit is beduidend meer dan in het vorige seizoen 2024-2025 (toen 21 ex.). In ANLb-gebied werden geen Geelgorzen vastgesteld en in referentiegebied 16,6 Geelgorzen per 100 telpunten; tabel 7).

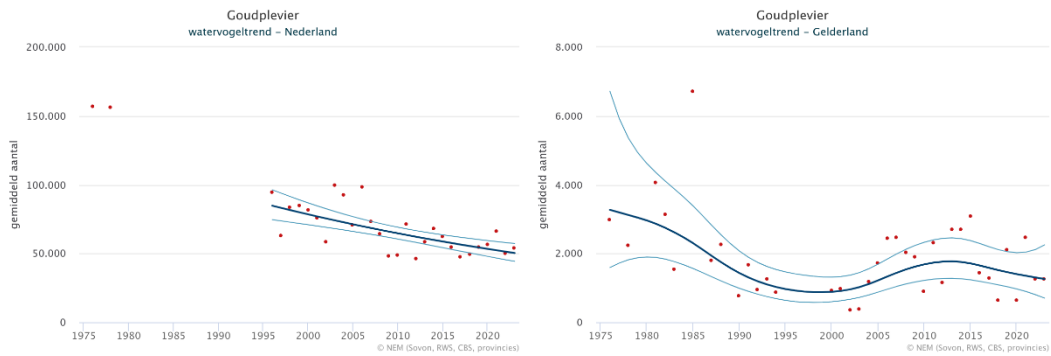
Goudplevier

De najaarstrek van deze soort krijgt vorm in augustus en leidt tot piekaantallen in oktober en november. De grootste concentraties bevinden zich dan in het Waddengebied en in open boerenland in het westen en noorden van het land. Het voorkomen in de winter wordt sterk door het weer bepaald. In zachte winters blijven grote aantallen pleisteren in Nederland, maar bij strenge vorst verdwijnen ze vrijwel helemaal. De voorjaarstrek vindt grotendeels plaats tussen eind februari en half april. Het geschatte maximum komt tegenwoordig uit op 160.000-180.000 exemplaren met een piek in november (periode 2016-2021; <https://stats.sovon.nl/stats/soort/4850>). Vergeleken met de situatie rond 1975 zijn Goudplevieren uit grote delen van het binnenland verdwenen, in ieder geval uit intensief gebruikt boerenland. Tegelijkertijd namen de aantallen in de Waddenzee sterk toe (inmiddels gestabiliseerd).

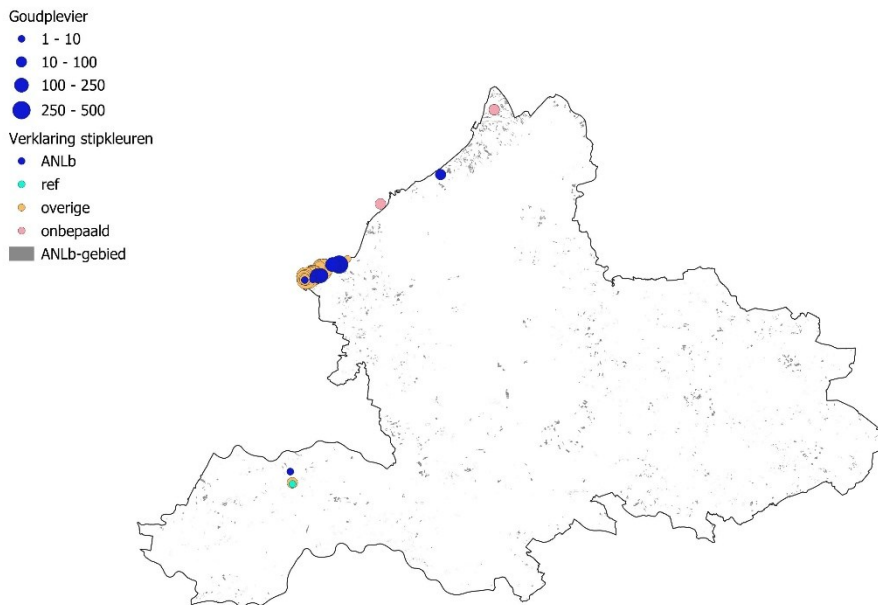
De Goudplevier houdt zich in Nederland voornamelijk op in open agrarisch landschap en in het intergetijdengebied. In het agrarische landschap bestaat het voedselbiotoop vooral uit graslanden met een korte grazige vegetatie. Goudplevieren hebben daarbij de voorkeur voor oude graslanden op kleigrond en op klei-op-veengrond. Plaatselijk zoeken Goudplevieren ook voedsel op stoppelvelden en akkers met oogstresten of op braakliggende akkers, vooral na regenval. Dit is vooral het geval wanneer grasland in de buurt ligt. Het voorkomen in open agrarisch landschap kan sterk aan belang inboeten door een verslechtering van het voedselaanbod, bijvoorbeeld door verdroging (wormen slechter bereikbaar), zware bemesting (leidend tot dichte en snel groeiende grasmatten) en het verdwijnen van oude graslanden (scheuren, omzetten in intensief raaigras of akkerland).

Overwinterende Goudplevieren worden hoofdzakelijk aangetroffen in Laag-Nederland in de kustprovincies. De Randmeerkust vormt de huidige grens van de verspreiding in ons land. Tegenwoordig wordt de soort in Gelderland alleen nog in aantallen van betekenis opgemerkt in de polders rond Nijkerk en Elburg. Van de jaren zeventig tot halverwege de jaren negentig, zijn de aantallen hier ook afgenomen, maar de soort kende er vervolgens een opleving tot rond 2015. Sindsdien lijken de aantallen weer wat af te nemen (figuur 5).

Het Rivierengebied, in het verleden eveneens een overwinteringsgebied van betekenis, is inmiddels al enige tijd verstoken van grote aantallen. De verspreiding in de winter van 2024-25 (zie figuur 6) lijkt sterk op die in de voorgaande seizoenen, met grote groepen Goudplevieren in de polders bij Nijkerk (Arkemheen) en Elburg, vooral in overig gebied en dan in ANLb-gebied, maar niet referentiegebied. De aantallen piekten net als in 2024-2025 in november. De aantallen (9.664) zijn wat hoger dan in het vorige seizoen (9.394), maar veel lager dan in 2023-2024 (15.096). Sinds de start van deze monitoring in 2016-2017 zijn de aantallen in ANLb-gebieden sterk afgenomen, maar in overige gebieden toegenomen.

Figuur 5. Trend van de Goudplevier (niet-broedvogels) in Nederland (links) en Gelderland (rechts), gebaseerd op het Landelijk Meetnet Watervogels (seizoen juli tot en met juni). Weergegeven is het seizoensgemiddelde (rode punten), de trendlijn (donker gekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijn).

Figuur 6. Waarnemingen van Goudplevieren in Gelderland in de winter van 2025-2026 verricht tijdens tellingen in het kader van de ANLb-monitoring (PTT en Watervogeltellingen).

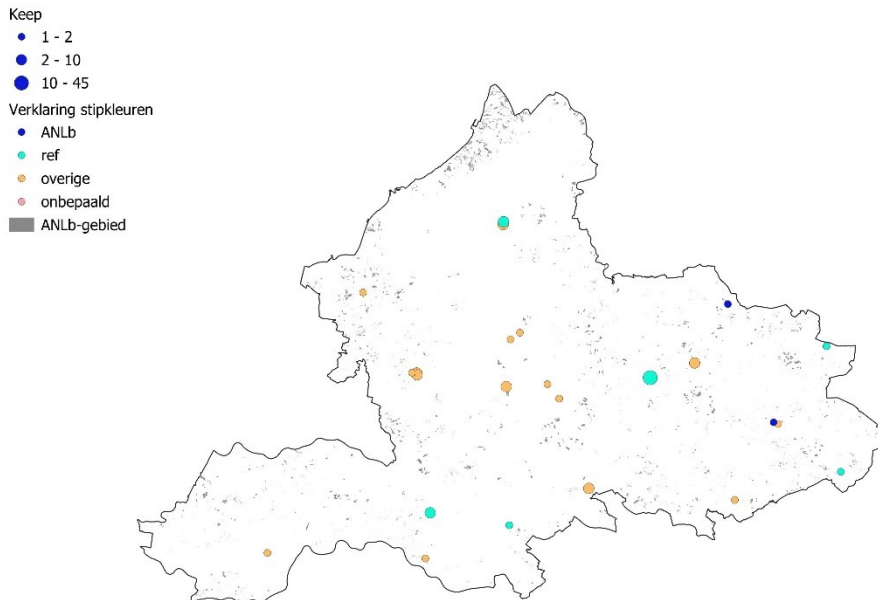
Keep

In de trektijd en winter duiken Scandinavische en West-Russische Kepen in ons land op. Ze zijn het talrijkst in bosrijke streken, langs bosranden en in lanen in cultuurland, vooral in gebieden met veel beuken. De najaarstrek begint eind september, piekt meestal in de tweede helft van oktober en houdt aan tot diep in november. De jaarlijks waargenomen aantallen doortrekkers schommelen hevig en dat geldt ook voor de aantallen overwinteraars. Er wordt vaak een verband verondersteld met het bulkvoedsel voor de soort: aanbod van beukennotjes (beukenmast). Van Manen (2018) laat echter zien dat de trend in Nederland vooral gestuurd wordt door een afname van de aantallen in de broedgebieden. Ondanks de hevige jaarlijkse schommelingen vertoont de landelijke trend van overwinteraars een afname sinds 1980, maar stijgen de indexen sinds 2010 (zie figuur 7). De voorjaarstrek speelt zich af tussen half februari en half april, in sommige voorjaren iets later.

Figuur 7. Trend van de Keep (niet-broedvogels) in Nederland (links) en Gelderland (rechts), gebaseerd op het Punt Transect Tellingen (PTT)-project. Weergegeven is de jaarlijkse index van de winterpopulatie in december (rode punten; beginjaar altijd op 100), de trendlijn (donker gekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijn).

Hoewel de Keep in het gehele land als overwintenaar kan opduiken, springt Gelderland er in positieve zin uit. De soort wordt hier in relatief hoge aantallen aangetroffen, met name op de Veluwe en ook wel in de Achterhoek en de omgeving van Nijmegen. Lokaal in Drenthe en Zuidoost-Groningen worden soortgelijke concentraties aangetroffen, maar in andere delen van het land is het voorkomen grilliger (Sovon 2018). Tijdens de PTT-tellingen in Gelderland in de winter van 2025-2026 werden slechts 109 Kepen geteld. In 2024-2025 waren dat er 1.077, wat als een topjaar gezien wordt. De aantallen kunnen van winter tot winter sterk fluctueren. 2025-2026 was duidelijk een daljaar. Verreweg de meeste Kepen zaten in 2025-2026 in referentiegebieden (figuur 8). Ook de relatieve aantallen waren daar het hoogst 14,5 Kepen per 100 telpunten tegenover 0,5 in ANLb-gebied). In het vorige seizoen was dit andersom. Ook dit blijkt van jaar tot jaar sterk te kunnen wisselen.

Figuur 8. Waarnemingen van Kepen in Gelderland in de winter van 2025-2026 verricht tijdens tellingen in het kader van de ANLb-monitoring.

Kleine Zwaan

Kleine Zwanen arriveren vanaf oktober in ons land en vertrekken weer in februari of maart, tegenwoordig in toenemende mate al in december en januari. De eerst aangekomen vogels zoeken grote open wateren op, vooral het Lauwersmeer, Veluwemeer en IJsselmeer. Hier foerageren ze op waterplanten (fonteinkruiden). Wanneer deze voedselvoorraad eenmaal is uitgeput, verkassen ze naar boerenland. Daar foerageren ze op oogstresten (suikerbieten, aardappelen, maïs) en op gras. De Kleine Zwaan zoekt zijn voedsel liever in cultuurgrasland dan in extensief beheerd grasland, dat meestal te ruig of te schraal is als foerageergebied. Geïnundeerde graslanden (bijv. bij overstroming van uiterwaarden) worden geprefereerd boven droog grasland (bij inundatie worden ook worteldelen in de bodem bereikbaar).

Sneeuw en vorst zorgen voor enige verplaatsingen binnen het land, met meer nadruk op de zuidwestelijke helft. De landelijke aantallen namen vanaf 1975 eerst toe, maar vanaf 1995 weer af (zie figuur 9). De afname hangt samen met tegenvallend broedsucces: het aandeel jongen in de wintergroepen is al vele jaren relatief laag. De vogels blijven bovendien steeds korter in ons land pleisteren. Desondanks overwintert soms de helft van de Noordwest-Europese populatie in Nederland. Het geschatte maximum kwam in 2016-2021 uit op 3.500-11.100 exemplaren (<https://stats.sovon.nl/stats/soort/1530>).

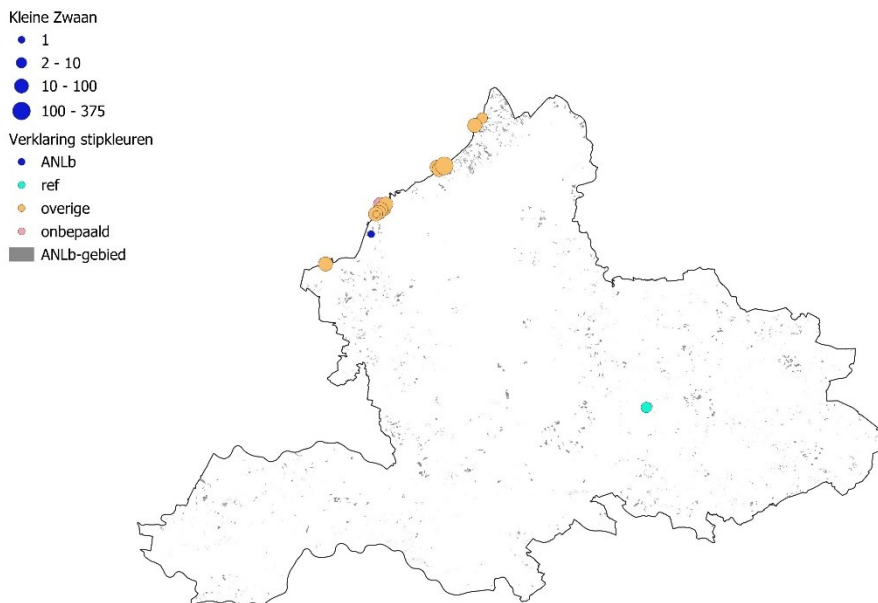
Figuur 9. Trend van de Kleine Zwaan (niet-broedvogels) in Nederland (linksboven), Gelderland (rechtsboven) en Veluwerandmeren (linksonder; deels vallend in Gelderland en deels in Flevoland), gebaseerd op het Landelijk Meetnet Watervogels (seizoen juli tot en met juni). Weergegeven is het seizoensgemiddelde (rode punten), de trendlijn (donker gekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijn). De oranje lijn geeft het gemiddelde aantal in de laatste vijf seizoenen weer. De groene lijn geeft het instandhoudingsdoel weer.

De landelijke verspreiding van de Kleine Zwaan in Nederland is verre van gelijkmatig, met zelfs tussen de waterrijke gebieden grote verschillen. De deels in Gelderland en deels in Flevoland gelegen Randmeren en dan vooral Wolderwijd, Nuldernauw en Nijkerkernauw, behoren tot de reguliere overwinteringsgebieden en worden met een krimpende landelijke populatie relatief steeds belangrijker. Er is daar namelijk, in tegenstelling tot het landelijke en provinciale beeld, sprake van een significante toename (vooral sinds 2010-2011), hoewel

de aantallen sinds 2020 op een lager niveau liggen. Gezien de landelijke trend maakt dit dat Gelderland (samen met Flevoland) een steeds belangrijker provincie wordt voor deze soort.

Buiten de genoemde kerngebieden in Gelderland werd de soort in de winter van 2025-2026 alleen op een locatie in de Achterhoek in kleinere aantallen aangetroffen (figuur 10). Voorheen kwam de soort bijvoorbeeld veel talrijker voor in het Rivierengebied.

De watervogeltellingen in de winter van 2025-2026 in Gelderland laten een opleving van de aantallen zien, vooral dus bij de Randmeren. In totaal werden in de watervogeltellingen 408 exemplaren geteld. Echter de soort zat vooral in overige gebieden en nauwelijks in ANLb-gebieden en referentiegebieden.

Figuur 10. Waarnemingen van Kleine Zwanen in Gelderland in de winter van 2025-2026 verricht tijdens tellingen in het kader van de ANLb-monitoring (PTT- en Watervogeltellingen).

4 Conclusies en aanbevelingen

In de winter van 2025-2026 zijn voor de tiende keer op rij wintervogels geteld in het kader van het ANLb-monitoringprogramma van de provincie Gelderland. De tellingen maken onderdeel uit van een langlopende winter- en watervogelmonitoring. De volgende bevindingen uit de winter van 2025-2026 springen het meeste in het oog:

De streefaantallen van getelde PTT-punten (400) werden in ANLb-gebied niet meer gehaald (373 onderzochte telpunten). Het aantal onderzochte referentiepunten is licht afgenomen, maar ligt nog wel ruimschoots boven de 400 (441 onderzochte telpunten). De PTT-inspanning was gericht op het geteld krijgen van routes in cultuurland die vorige jaar niet geteld waren. De afname was ook zichtbaar in het 'overige gebied': 2.379 telpunten in 2025 en 2.451 telpunten in 2024. Dit ondanks inspanning om gericht tellers te werven voor PTT-routes met ANLb-gebied en het benaderen van tellers die hun routes één of twee jaar niet geteld hadden. De werving van tellers PTT-routes in het boerenland blijft een aandachtspunt voor het volgende seizoen.

Aan de oproepen om tijdens watervogeltellingen meetsoorten nauwkeurig op kaart in te tekenen is door veel vrijwillige tellers gehoor gegeven. De meeste waarnemingen van Blauwe Kiekendief en Goudplevier zijn op locatieniveau vastgelegd dat geldt ook voor de Kleine Zwanen in ANLb- of referentiegebieden. Ook van de zes extra soorten uit de watervogelmonitoring (Wilde Zwaan, Kolgans, Toendrarietgans, Smient, Kievit en Wulp) werden de meeste waarnemingen op locatieniveau ingevoerd.

Goudplevieren en Kleine Zwanen worden vooral gevolgd met het Watervogelmeetnet. De meeste Goudplevieren zaten in overige gebieden en daarna in ANLb-gebieden. De soort ontbrak op 1 exemplaar na in referentiegebieden. De totalen aantallen lagen iets hoger dan in het vorige winterseizoen. Sinds de start van deze monitoring in 2016-2017 zijn de aantallen in ANLb-gebieden sterk afgenomen, maar in overige gebieden toegenomen. Sinds de start van deze monitoring in 2016-2017 zijn de aantallen Kleine Zwanen laag/nul in zowel ANLb- als referentiegebieden. Er waren wel iets meer Kleine Zwanen geteld dan in het vorige seizoen, maar die zaten vooral in overige gebieden.

Het aantal Blauwe Kiekendieven was dit seizoen hoger dan vorige winter (2024-2025) in het Watervogelmeetnet. Opmerkelijk is dat echter in de PTT-tellingen lagere dichtheden zijn vastgesteld. Het lijkt er wel dat de soort vooral relatief talrijk was in de tweede helft van de winter (De PTT-tellingen worden al in december uitgevoerd). Geelgorzen waren voor het eerst sinds de start van de monitoring afwezig in ANLb-gebieden. In referentiegebieden was de gemiddelde dichtheid juist de hoogste uit de meetreeks, weliswaar door de aanwezigheid van een grote groep Geelgorzen op één telpunt. In ANLb-gebieden werd veruit de laagste dichtheid uit de tijdreeks sinds 2016-2017 vastgesteld. In referentiegebieden was de gemiddelde dichtheid juist relatief hoog. Het aantal overwinterende Kepen was erg laag in 2025-2026. In tegenstelling tot het vorige winterseizoen waren de aantallen en dichtheden in referentiegebieden veel hoger dan in ANLb-gebieden.

Het is onzeker of bij voortzetting van de monitoring met een langere tijdreeks een analyse voor de huidige vijf meetsoorten wel bruikbare resultaten oplevert. Dit komt doordat de meetsoorten in kleine aantallen voorkomen (Blauwe Kiekendief en Geelgors) geconcentreerd voorkomen in enkele ANLb relevante gebieden (Goudplevier) of buiten relevante gebieden (Kleine Zwaan). Om deze reden wordt sinds vijf jaar naar 23 extra soorten en vijf soortgroepen op basis van voedselkeuzes gekeken in het PTT. Voorts worden

van zes extra soorten de data uit het Watervogelmeetnet meegenomen. Verwacht wordt dat hiermee de effectiviteit van ANLb beter kan worden geëvalueerd.

Literatuur

- de Boer P., Voskamp P. & van Rijn S. 2013. Overwinterende Blauwe Kiekendieven in het Limburgse heuvelland: vormen hamsterreservaten een ecologische val? *Limosa* 86: 169-179.
- Hornman M., Koffijberg K. & Louwe Kooijmans J. 2023. Handleiding Sovon Watervogel- en Slaapplaatsmonitoring. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen
- Hornman M., Koffijberg K., van Oostveen C., van Winden E., Louwe Kooijmans J., Kleefstra R., Slaterus R. & Brandenburg K. 2025. Watervogels in Nederland in 2023/2024. Sovon rapport 2025/97, RWS-rapport BM 25.30. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Hornman M. & Slaterus R. 2020. Wintervogels binnen ANLb-monitoringsgebieden in Gelderland in de winter van 2018/2019. Sovon-rapport 2020/21. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleefstra R., van Roomen M., van der Winden E. & Tanger D. 2014. Pleisterende Goudplevieren en Kieviten in Nederland. Trends in aantallen en verspreiding sinds de jaren zeventig. *Limosa* 87: 20-32.
- van Kleunen A., van Els P. & Slaterus R. 2020. ANLb-beleidsmonitoring voor wintervogels in Gelderland in 2019/2020. Sovon-rapport 2020/73. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van Kleunen A. 2021. ANLb-beleidsmonitoring voor wintervogels in Gelderland in 2020/2021. Sovon-rapport 2021/50. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van Kleunen A. 2022. ANLb-beleidsmonitoring voor wintervogels in Gelderland in 2021/2022. Sovon-rapport 2022/62. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van Kleunen A. 2023. ANLb-beleidsmonitoring voor wintervogels in Gelderland in 2022/23. Sovon-rapport 2023/65. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van Kleunen A. 2024. ANLb-beleidsmonitoring voor wintervogels in Gelderland in 2023/24. Sovon-rapport 2024/47. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van Kleunen A. 2025. ANLb-beleidsmonitoring voor wintervogels in Gelderland in 2024-25. Sovon-rapport 2025/49. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleyheeg E., Alefs P. & van Els P. 2022. Alternatieve werkwijze voor analyse van de ANLb-beleidsmonitoring van vogels in de provincie Gelderland. Sovon-rapport 2022/42. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Koffijberg K., van Roomen M., Berrevoets C. & Noordhuis R. 2000. Tellen van watervogels in Nederland: verdere ontwikkelingen en integratie vanaf 2000. Sovon-onderzoeksrapport 2000/05. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- van Manen W. 2013. Winterse Geelgorzen en akkers. *Sovon-Nieuws* 26: 9-11.
- van Manen W. 2018. De Keep. PTT-nieuwsbrief december 2018. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van Manen W. & de Jong A. 2024. Handleiding Punt Transect Telling (PTT). Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Slaterus R. 2018. Wintervogels binnen ANLb-monitoringsgebieden in Gelderland in de winter van 2016/17. Sovon-rapport 2018/30. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Slaterus R. 2019. Wintervogels binnen ANLb-monitoringsgebieden in Gelderland in de winter van 2017/2018. Sovon-rapport 2018/52. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Soldaat L., van der Winden E., van Turnhout C., Berrevoets C., van Roomen M. & van Strien A. 2004. De berekening van indexen en trends bij het watervogelmeetnet. Sovon-onderzoeksrapport 2004/02. Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen.

Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

Teunissen W., van Turnhout C., Soldaat L. & Vogel R. 2015. Monitoring van vogels in de leefgebieden droge en natte dooradering. Sovon-rapport 2015/49. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Vervoort M.P.J. & Klaassen R. 2016. Foeragegedrag van overwinterende Blauwe Kiekendieven in Oost-Groningen. Limosa 89: 134-153.

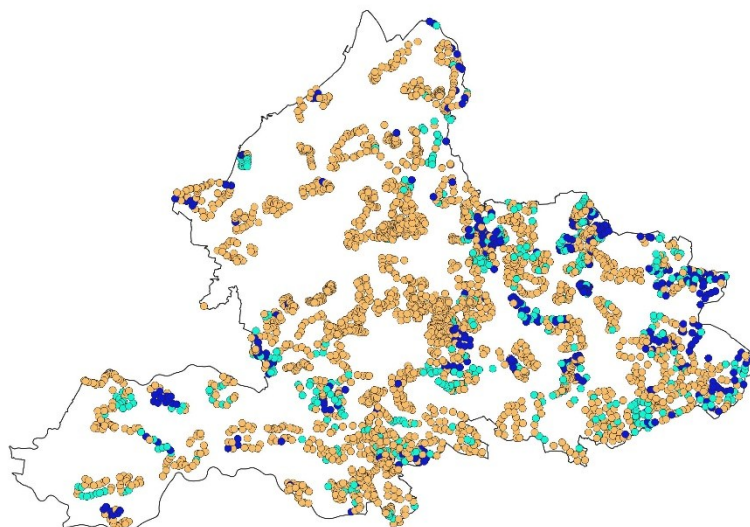
Bijlage 1 Watervogelgebieden en PTT-telpunten in Gelderland geteld in 2025-2026

Ligging van in 2025-2026 getelde watervogelgebieden en de gebieden met ANLb winterpakketten; de strata ANLb en referentie liggen verspreid binnen deze gebieden en de analyse richt zich op hierbinnen ingevoerde puntwaarnemingen.

Onderzochte PTT-telpunten 2025

- ANLb
- ref
- overige

Ligging van in 2025-26 getelde PTT-punten, met daarbij aangegeven welke punten tot de strata ANLb en referentie behoren, en welke niet (overige).

Bijlage 2 Indeling van meetsoorten en extra soorten in groepen op basis van voedselkeuze

Soortnaam	Meetsoort/extra soort	Groep
Kievit	extra soort	bodemdiereters
Wulp	extra soort	bodemdiereters
Goudplevier	meetsoort	bodemdiereters
Graspieper	extra soort	divers
Kauw	extra soort	divers
Roek	extra soort	divers
Spreeuw	extra soort	divers
Zwarte Kraai	extra soort	divers
Brandgans	extra soort	graseters
Grauwe Gans	extra soort	graseters
Knobbelzwaan	extra soort	graseters
Kolgans	extra soort	graseters
Toendrarietgans	extra soort	graseters
Kleine Zwaan	meetsoort	graseters
Buizerd	extra soort	roofvogels
Torenavk	extra soort	roofvogels
Blauwe Kiekendief	meetsoort	roofvogels
Holenduif	extra soort	zaadeter
Houtduif	extra soort	zaadeter
Putter	extra soort	zaadeter
Veldleeuwerik	extra soort	zaadeter
Vink	extra soort	zaadeter
Geelgors	meetsoort	zaadeter
Keep	meetsoort	zaadeter
Groenling	extra soort	zaadeter
Kneu	extra soort	zaadeter
Rietgors	extra soort	zaadeter
Ringmus	Extra soort	zaadeter

Bijlage 3 Aantallen extra soorten en soortgroepen in PTT in seizoen 2025-2026

In deze tabel staat per stratum (ANLb, Referentie, Overig) en soort aangegeven in welk aantal telpunten de betreffende soort is aangetroffen en welk aantal exemplaren in totaal is aangetroffen.

Soortnaam	ANLb		Ref		Overige	
	Telpunten	aantal vogels	Telpunten	aantal vogels	Telpunten	aantal vogels
Brandgans	21	1700	8	283	39	10581
Buizerd	101	129	110	170	342	431
Graspieper	4	22	10	65	38	191
Grauwe Gans	70	4516	51	2716	273	15097
Groenling	8	17	7	26	30	60
Holenduif	62	650	68	462	172	998
Houtduif	152	2017	185	2229	827	6902
Kauw	90	1693	125	2145	486	5638
Kievit	16	1610	12	1123	59	3576
Kneu	1	5			3	7
Knobbelzwaan	25	136	37	199	87	1008
Kolgans	69	18972	81	12792	330	41604
Putter	8	44	15	55	61	419
Rietgors	3	3	2	3	11	11
Ringmus	3	8	1	1	8	20
Roek	32	955	50	1434	97	1040
Spreeuw	54	2567	82	2900	246	5368
Toendrarietgans	7	288	2	3	16	1002
Torenvalk	26	29	25	27	72	75
Veldleeuwerik	2	2	5	55	3	14
Vink	113	599	151	705	770	2674
Wulp	4	15	1	12	14	242
Zwarte Kraai	198	788	249	957	966	3015
bodemdiereters	20	1724	13	1135	71	3837
Divers	244	6025	324	7501	1242	15252
graseters	121	25612	130	15993	553	69692
roofvogels	119	159	126	200	397	512
zaadeters	226	3347	285	3673	1293	11195
Alle soorten	332	36867	411	28502	1825	100488
Meetsoorten	5	102	11	140	28	515

Bijlage 4 Basisoverzicht jaartotalen watervogel-tellingen

Soortnaam	Stratum	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25	2025-26
Blauwe Kiekendief	ANLb	0	2	10	37	10	5	20	20	10	35
Blauwe Kiekendief	Referentie	3	4	20	14	11	4	9	17	8	20
Blauwe Kiekendief	Overige	0	0	5	8	10	8	26	24	24	38
Blauwe Kiekendief	Onbepaald	32	18	7	9	12	6	10	14	8	15
Goudplevier	ANLb	15478	15437	10841	30775	5122	6574	3521	5358	2824	1205
Goudplevier	Referentie	2507	37	1258	1	19	0	94	0	0	1
Goudplevier	Overige	1	0	817	0	8712	22401	10889	6137	6251	8257
Goudplevier	Onbepaald	3861	271	102	501	1197	2598	439	3601	319	201
Kleine Zwaan	ANLb	10	5	2	5	0	0	5	55	0	1
Kleine Zwaan	Referentie	8	49	1	4	2	2	12	14	0	6
Kleine Zwaan	Overige	0	0	1731	16	20	15	19	84	6	312
Kleine Zwaan	Onbepaald	1052	369	2	1222	461	711	305	86	2	89

Bijlage 5 Basisoverzicht gemiddeld aantal vogels per 100 telpunten in het PTT-project

Soortnaam	Stratum	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24	2024-25	2025-26
Blauwe Kiekendief	ANLb	0,9	0,4	0,2	0,8	0,6	0,5	0,7	3	0,7	0,3
Blauwe Kiekendief	Referentie	0,5	0,1	0,5	0,6	0	0	0,8	2,9	1,3	0,7
Blauwe Kiekendief	Overige	0,5	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,1	1,3	0,5	0,3
Geelgors	ANLb	3,1	1,8	13,4	4,2	7,9	1,8	3,4	6,1	2	0,0
Geelgors	Referentie	4,4	2,5	1,4	1,2	0,6	0,7	2,5	1,5	0,2	16,6
Geelgors	Overige	0,7	0,6	0,3	0,9	0,8	0,6	2	2	0,6	2,1
Goudplevier	ANLb	0	61,5	0	0	0	0	1,1	0	272,3	26,5
Goudplevier	Referentie	1,3	1,3	0,3	0	0	0	0	9,9	2,9	0,0
Goudplevier	Overige	0	0	0,3	0	0,4	19,2	30	0	40,4	0,8
Keep	ANLb	10,8	1,1	12,8	4	15,7	34,9	2,7	3,5	4,2	0,5
Keep	Referentie	11,2	6,8	25,2	2	3,5	360,7	3,2	4	1,1	14,5
Keep	Overige	45	2,3	72,6	1,5	26,1	10,7	15,8	18,6	43	1,7
Kleine Zwaan	ANLb	0	0	0	0	0	0,5	5	1,5	0	0,0
Kleine Zwaan	Referentie	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0,0
Kleine Zwaan	Overige	0	0	0,2	0	0	37,9	31,8	0	0,04	16,8

Bijlage 6 Aantallen extra soorten Watervogelmeetnet 2025-2026

Wilde Zwaan

Stratum	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	Totaal
ANLb									0
ref		7				1			8
overige	5	7	2	58	37	1	2		112
onbepaald			5	6	9		6		26
Totaal	5	14	7	64	46	2	8	0	146

Kolgans

Stratum	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	Totaal
ANLb		526	6484	10427	3842	10626	4119		36024
ref		264	6327	17756	15039	24717	6520		70623
overige	14	9749	56675	52632	115185	94330	55883	21	384489
onbepaald	13	8162	18667	30689	51914	47147	45162	12	201766
Totaal	27	18701	88153	111504	185980	176820	111684	33	692902

Toendrarietgans

Stratum	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	Totaal
ANLb		4	58			132			62
ref			22	630	2457	281			652
overige		141	518	293	44	22	2		952
onbepaald				60	203	8	2		60
Totaal	0	145	598	983	2704	443	4	0	1726

Smient

Stratum	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	Totaal
ANLb	6	2445	2573	1471	738	752	1099		9084
ref	6		60	220	224	187	128		825
overige	109	13823	15723	16153	11615	11209	13067	47	81746
onbepaald	9	2362	2576	3683	5042	3575	2323	10	19580
Totaal	130	18630	20932	21527	17619	15723	16617	57	111235

Kievit

Stratum	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	Totaal
ANLb	1244	1834	591	1178	159	1226	571	243	7046
ref	70	275	41	74	60	371	111	102	1104
onbepaald	4380	3861	5233	4337	2782	4423	879	403	26298
overige	5724	6366	9217	8229	8238	8337	1325	596	48032
Totaal	11418	12336	15082	13818	11239	14357	2886	1344	82480

Wulp

Stratum	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	Totaal
ANLb	37	317	70	54	616	3	6	1	1104
ref	46	5	14	12	300	44	4		425
overige	569	390	325	962	525	1215	1056	5	5047
onbepaald	55	27	382	319	349	218	168	28	1546
Totaal	707	739	791	1347	1790	1480	1234	34	8122

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
024 7 410 410

info@sovon.nl
www.sovon.nl

Sovon Vogelonderzoek Nederland werkt met een ISO 9001 gecertificeerd kwaliteitsmanagementsysteem, gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Dit rapport is met uiterste zorg door Sovon (en eventuele andere partijen) opgesteld. Sovon aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van gegevens van dit onderzoek.

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.